

8. kapitola

Kultúrno-umelecké a telovýchovno-športové aktivity UMB

8. 1 Literárno-umelecká činnosť a aktivita

Dobrá povosť a dlhodobé tradície má v histórii univerzity i jej predchodkýň starostlivosť o umelecký talent, literárne nadanie a ochotnícku aktivitu študentov. Nadväznosť na staršie tradície pri výchove osobností z radov študentov či absolventov v oblasti literárno-umeleckej tvorby, dramaticko-ochotníckeho prejavu, publicity a p., sa neprerušila ani po vzniku Univerzity Mateja Bela. V pôvodnej aktivite na tomto úseku pokračovali študenti i učitelia, hlavne v podmienkach **dvoch samostatných katedier slovenského jazyka a literatúry**, ktoré vznikli na pôde novoutanovených fakúlt, učiteľských prípraviek. Jedným z týchto subjektov sa stala Katedra slovenského jazyka a literatúry Fakulty humanitných a prírodných vied UMB (od r. 1995 súčasť Fakulty humanitných vied UMB). Druhou bola Katedra slovenského jazyka a literatúry Pedagogickej fakulty UMB. Nielen aktivita, ale aj vzájomná spolupráca obidvoch katedier pri plnení uvedeného poslania v práci so študentmi pokračovala aj v nových podmienkach.

Názorným príkladom výsledkov tejto aktivity je najmä skutočnosť, že početní absolventi, *odchovanci* uvedených katedier, ktorí sa ešte ako študenti, realizovali v umeleckom prednese alebo v spomenutom už študentskom divadle KNAP, dnes privádzajú na súťaže svojich žiakov, ale aj sami sa neraz zúčastňujú na súťažiach učiteľov, ako je Chalupkovo Brezno (ako víťazi uspeli napr. Eva Pršová, či nebohý Pavol Kršňák jr.). Nejednen z nich sa uplatnil aj v kultúrnych a vedeckých inštitúciách. Za všetkých možno uviesť mená Peter Vilhan, redaktor a režisér v Slovenskom rozhlase, Eva Reiselová- Jombíková, riaditeľka SR 2- Reginy, Vlasta Belková, OA na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty UMB, či pracovníci Katedry slovenského jazyka a literatúry Fakulty humanitných vied UMB docent Ľubomír Kováčik, OA Eva Pršová alebo Katarína Kováčová, ktorá pôsobí v diplomatických službách, predtým v Bruseli a teraz v Kyjeve.

Možno len ľutovať, že sa uvedené umelecké aktivity utlmili, a najmä v divadle sa nedočkali ani konca storočia. Recitátori sa síce ešte prezentovali aj na prahu 21. storočia, ale ostalo zväčša len pri fakultných kolách. Ich tvorba už nerezonovala v celoštátnom kontexte. Výnimku tvorí Petra Fridrichová, ktorá ešte ako študentka Pedagogickej fakulty UMB, v roku 2006 vyhrala v súťažiach Hviezdoslavov Kubín, aj Akademický Prešov. Dnes sa venuje prednesu ako lektorka, porotkyňa a konzultantka. Pôsobí na Katedre etickej a občianskej výchovy PdF.

Dôležitou dielňou literárnej tvorby bol, počas dlhých rokov, krúžok **LITERA**. Už od čias Vyššej pedagogickej školy v Banskej Bystrici na jeho pôde pracoval s mladými literárnymi tvorcami vedúci krúžku, profesor Ivan Plintovič. Autori

poézie a prózy, aj vďaka jeho prístupu k nim, sa často umiestňovali na popredných miestach na Akademickom Prešove či iných celoslovenských súťažiach. V ostatných rokoch, žiaľ, už potenciálni tvorcovia do týchto súťaží v literárnej tvorbe chodia zriedkavejšie, čo súvisí aj s rozpadom ich organizačných štruktúr. A tak sa slávne obdobie víťazov zatiaľ nepodarilo obnoviť. V roku 2010 bol v rámci UMB BB jediným oceneným študent Katedry EKUŠ FHV, Abderazak Bouali, ktorý skončil na 2. mieste Akademického Prešova v próze.

Krúžku i jeho vedúcemu určite robia dobré meno viacerí jeho aktívni účastníci a reprezentanti zo študentských čias, ktorí sú dnes renomovanými umeleckými osobnosťami. K nim patrí napr. spisovateľ Ladislav Ballek, ktorému UMB udelila titul Dr.h.c. i mnohí ďalší členovia, ktorí majú uverejnené knižné umelecké či odborné publikácie, napr. E. Kollárová – Žigová, Július Lomenčík či Jozef Tatár.

V roku 1992 prešla LITERA pod Literárno-hudobné múzeum ako LITERA 2, už v podobe literárneho klubu a pod vedením J. Borgulovej, v súčasnosti Jany Kochlicovej, veľmi úspešne funguje doposiaľ. Gestorstvo po prof. I. Plintovičovi prebrali profesori Z. Kasáč a V. Patráš. Členmi klubu LITERA 2 sú, okrem iných, bývalí absolventi, učitelia a študenti z UMB. Ich texty, počtom 18, nájdeme v zborníkoch. Aktivita a produkcia v tejto oblasti je dôstojným dedičstvom nehoheho I. Plintoviča, ktoré rozvíjajú ďalej jeho žiaci a spolupútnici. Nejde však iba o zborníky. Vznikajú samostatné knižné publikácie. Z aktívnych členov Litery môžeme spomenúť pracovníka Katedry slovenského jazyka a literatúry s oddelením prekladateľstva a tlmočníctva FHV UMB J. Lomenčíka, ktorý vydal dve básnické zbierky, v roku 1999 Infarkt citu a v roku 2009 Z(Rodenie). Jeho lyrika v prvom prípade rezonuje na negatívne spoločenské javy, druhá je oslavou narodenia dieťaťa.

Viacerí členovia LITERY, bývalí študenti UMB sa prezentovali vlastnými zbierkami (Marcel Perecár, Ján Bubelíny, Michaela Kutelyová, Zuzana Háková etc...). Odchovancom pôvodnej Litery je aj pracovník Katedry SJ L FHV J. Tatár. Vydal tri básnické zbierky: Víťanie host'a (1986), Zajtra (1989), Rodostrom v jeseni (1996), dve knižky veršov pre deti: Nehádaj sa, uhádni (1990), Kto ma uhádne (1998). Pozornosť si zaslúžia aj jeho tri knihy povestí: Živý poklad: povesti z Mošoviec (1994), Sokoliar: povesti z Blatnice (1997) a Turčianske povesti (1999). Kontakty s LITEROU 2 udržiava aj Marek Zákopčan, absolvent FHV UMB, ktorý má konte štyri knihy, vydané v renomovanom vydavateľstve IKAR. Ide o tituly: Zradná vášeň (2008), Mesto tieňov 1 (2008), Mesto tieňov 2 (2008), Nevinní zmätkári(2010). Kým knihy Zradná vášeň a Nevinní zmätkári sú sondou do života mladých ľudí v súčasnosti, Mesto tieňov vzniklo na základe scenárov k úspešnému rovnomennému seriálu, ktorý pripravila Slovenská televízia. Interná doktorandka KSJL Anna Lazurová má dokonca v preklade do češtiny básnickú zbierku Hladná neha (2008). Študentka S-Hi FHV UMB Veronika Vayajová napísala dievčenský román Nič nás nerozdelí (2009). Úspešne začínajúcim autorom jej Marcel Páleš, študent 2.r. S- Ev PdF UMB. Už v reedícii vydavateľstva Ikar mu vyšiel román Keď slnko nezapadá (2009).

Časť členov LITERY 2 – študentov UMB sa rozhodla pri **Verejnej knižnici Mikuláša Kováča** založiť vlastný klub pod názvom POSTOJ. Zatiaľ nevydali žiaden zborník. Aktívne však fungujú na stránkach REKREATÚRY, čo je elektronická súťaž študentov a študentiek UMB v pôvodnej tvorbe poézie a prózy. Stránka je pri KSJL FHV UMB. Trvá už 9 rokov a každoročne v apríli sa umelecká tvorba vyhodnocuje. Súťaže sa zúčastňujú aj študenti z iných vysokých škôl. Počet prihlásených študentov sa ročne pohybuje okolo dvadsiaty.

Ďalšie umelecké aktivity učiteľov a študentov sa realizovali v spolupráci s Bábkovým divadlom Na Rázcestí v B. Bystrici. Pod vedením Zuzany Bariakovej a Lujzy Urbancovej, spolupracovali najmä na predstaveniach, ktoré sa viažu na rodovú odlišnosť.

8. 2 Rozvoj hudobnej kultúry a folklóru na UMB

Po vzniku UMB v roku 1992 a reorganizácii učiteľských fakúlt rozvoj hudobného umenia, spevu a folklóru reprezentovali na pôde školy tri umelecké telesá: Folklorný súbor Mladosť so svojimi zložkami: tanec, hudba, ľudový spev, Spievacky zbor Mladosť pôsobiaci na Katedre hudobnej výchovy pri PdF a Miešaný spevácky zbor Cantica, od roku 1995 Akademický spevácky zbor Jána Cíkera, ktorý pracoval na Katedre hudby FHV.

So vznikom nového univerzitného rozdelenia fakúlt a po odčlenení od pôvodnej jednotnej Katedry hudobnej výchovy, vznikla samostatná Katedra hudobnej výchovy na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela (KHV PdF UMB), dislokovaná do mestskej časti Radvaň a Katedra hudobnej a estetickej výchovy na Fakulte humanitných a prírodných vied UMB (KHV FHAPV UMB). Nové pracovisko KHV PdF UMB, umiestnené v nevyhovujúcich priestoroch „internátneho“ typu s minimálnym technických a audiovizuálnym vybavením, začalo odhodlane zabezpečovať hudobno-pedagogický proces. Obidve umelecké pracoviská pokračovali v spolupráci, najmä pri organizovaní podujatí s medzinárodnou účasťou *Akademickej Banskej Bystrice* (ABB), či partnerských stretnutí s Katedrou hudby ostravskej univerzity a pod. Členovia katedier prezentovali výsledky svojej mnohostrannej vedecko-výskumnej a umeleckej činnosti na stránkach najrôznejších odborných periodík, ako aj aktívnou účasťou na domácich i zahraničných konferenciách, sympóziách a workshopoch. Až v roku 2008 sa opäť spojili obidve pracoviská do jedného celku a spoločného chodu v oblasti hudobného umenia. Katedra sa odvtedy jednotne podieľa na realizácii študijných programov, z ktorých sa dnes javí zaujímavým a prítlačivým hlavne odbor Hudobná výchova a tiež Školské hudobné súbory.

Z umeleckých aktivít, na ktorých sa podieľali členovia obidvoch katedier, možno považovať predovšetkým úspešnú realizáciu projektu rozšíreného vyučovania hudobnej výchovy („srdcom“ projektu bola profesorka Langsteinová), konferenciu k 100. výročiu narodenia Mikuláša Schneidera Trnavského v Bratislave, k 140. výročiu narodenia Jána Levoslava Bellu v Liptovskom Mikuláši, k 70. výročiu narodenia Šimona Jurovského v Banskej Bystrici, Slovenské národné povsta-

nie v hudbe, hudobno pedagogické konferencie v Nitre, pravidelne organizované kolokviá o hudobnej pedagogike a medzinárodné sympóziá o zborovom speve **Cantus Choralis Slovaca** v Banskej Bystrici (1994), z ktorých sme do súčasnosti mohli zaregistrovať deväť ročníkov.

Festival **Akademická Banská Bystrica**, ktorý je kultúrnym podujatím osobitného významu od roku 1984, má svoje tradičné miesto na UMB v Banskej Bystrici každým druhým rokom. Počas doterajšej histórie festivalu sa na jednotlivých ročníkoch zúčastnili domáce aj zahraničné spevácke zbory, zneli diela našich a svetových skladateľov, uskutočnili sa odborné semináre z oblasti zborového spevu. Od roku 1997 sa na festivale volí aj Miss Akademická Banská Bystrica. Neopísateľná atmosféra je na festivalových koncertoch a záverečnom *GALAKON-CERTE*, kde panuje radosť, spontánnosť, spolupatričnosť a pohoda.

Uvedené aktivity sa prirodzene premietajú aj do spolupráce s domácimi a zahraničnými partnerskými pracoviskami na iných školách, s metodickými zariadeniami i kultúrnymi a hudobnými inštitúciami. A v neposlednom rade aj do spolupráce s Katedrou výtvarnej tvorby a edukácie (KVTaE) PdF UMB, s ktorou sa okrem iného snaží udržať existenciu jediného celoštátneho časopisu *Múzy v škole*, určeného pre hudobnú, výtvarnú a estetickú výchovu. Od roku 1995 (pod šéfredakciou E. Langsteinovej a štatutárneho zástupcu M. Pazúrika) ho začalo z iniciatívy členov katedier pôsobiacich v oblasti umeleckej výchovy na UMB vydávať občianske združenie *Múzy v škole*. Autorom výtvarného návrhu jeho loga a obálky bol S. Tropp z KVV PdF UMB. Členovia KHV PdF UMB, B. Felix, P. Špilák a ďalší, zase úspešne prispievali do notovej rubriky. Obe katedry spoločne, v súčinnosti s K VV PdF, pripravili aj medzinárodnú vedeckú konferenciu *Kultúra – umenie – vzdelávanie* (3. - 4. júna 2009). Formulovanie *Memoranda* k postaveniu umelecko-výchovných predmetov vo vzdelávacích programoch, adresovaného MŠ SR, presiahlo zámery konferencie. Môžeme ho považovať za aktivitu širšieho spoločenského významu a zároveň za odbornú-občiansku iniciatívu, do ktorej sa zapojilo viac renomovaných osobností slovenského kultúrno-umeleckého života.¹⁸⁵

Univerzitný ženský spevácky zbor Mladosť, (predtým názov *akademický*), po vzniku UMB svoju umeleckú úroveň naďalej stupňoval a úspešne sa presadzoval doma i v zahraničí.¹⁸⁶ Zameral sa nielen na kvalitu, efektívnosť, ale najmä

¹⁸⁵ Za výtvarnú obec to boli najmä D. Fischer, V. Kordoš, L. Čarný, za hudobnú, R. Berger, P. Michalica, L. Burlas, M. Kodejška, M. Lapšanský, J. Iršai a pridal sa aj významný slovenský matematik, pracovník UMB, B. Riečan. Ich otvorené vyjadrenia k príčinám nepriaznivého stavu kultúry, umenia a vzdelávania na Slovensku ostali v zborníku literárne zaznamenané ako fundované eseje, nesúce hodnoty vyššieho (humanistického) významu, duchovného posolstva a morálneho apelu.

¹⁸⁶ Za najúspešnejšie, počas existencie Ženského speváckeho zboru Mladosť, považuje zbor úspechy na Europes muzikfestival de Jeugd v belgickom Neerpelte (1990), kde získal I. pásmo a cenu „Cum laude“, v medzinárodnej súťažnej prehliadke mládežníckych speváckych zborov, na Internacional Choirfestival vo švédskom Oskarshamn (1994), 3. miesto, v nemeckom Zwickau (1994), 3. miesto v „A“ kategórii s povinnou skladbou a v holand-

na interdisciplinárne vzťahy s vyučovacím procesom, prípravu pre prax, a tiež propagáciu zborovej tvorby medzi mládežou, na nahrávky skladieb v rozhlasových štúdiách doma i v zahraničí.¹⁸⁷

So vznikom nových fakúlt učiteľského smeru v roku 1995 došlo tiež k reorganizácii vokálneho telesa, vznikli dva zbory. Na Pedagogickej fakulte UMB vznikol miešaný spevácky zbor, ktorý svoju aktívnu činnosť začal v roku 1996 a nadviazal na úspešnú činnosť pôvodného speváckeho zboru Mladosť s celouniverzitnou pôsobnosťou. Úspešne sa prezentoval na rôznych domácich i zahraničných festivaloch a súťažiach.¹⁸⁸ V rámci medzinárodného sympózia Cantus Choralis Slovaca v roku 2000 sa spevácky zbor podieľal na uvedení kantáty **Jána Levoslava Bellu „Jánošíkova svadba“**. V r. 2004 to bolo na „znovuoživení“ chrámových diel **Jána Egryho** v umeleckom spracovaní V. Gajdoša a v júni r. 2010 v rámci *Kráľovohradeckých sborových slavností*. Významné ocenenie získal aj na **IV. GRAND PRIX** v ruskom Sankt Petersburgu.¹⁸⁹

skom VELDHOVENE (1995, 1998), získal dvakrát prvú cenu a v roku 1998 i cenu Cum laude (s pochvalou poroty).

¹⁸⁷ Nahrával pre rozhlas v Hradci Králové (1988, 1990), v Tours pre francúzsky rozhlas (1990), v Bydgosci pre Poľskie rádio Pomorza (1994), Slovenský rozhlas (SR), štúdio B. Bystrica (1994) ako podklad pre výrobu zvukovej magnetofónovej kazety, ako aj pre káblovú televíziu v Ústí nad Labem v rámci I. festivalu sborového zpevu (1994).

¹⁸⁸ V r. 1996 sa zúčastnil medzinárodnej súťaže IFAS Pardubice, kde získal ocenenie poroty. Na medzinárodnej súťaži speváckych zborov Iuventus Mundi Cantat, XXV. ročníka festivalu “Svátky písní” OLOMOUC 1997, bol ocenený dvoma striebornými a jednou bronzovou medailou. V r. 1998, po úspešnom účinkovaní na XX. festivale V. Figuš-Bystreho v Banskej Bystrici, sa prezentoval na X. festivale univerzitnej hudby vo francúzskom Belforte. Zapojil sa i do projektu súťaží matičných speváckych zborov, kde získal prvé pásmo s pochvalou poroty. Významná je i cena za najlepšie prevedenie povinnej skladby v Celoslovenskej súťaži komorných speváckych zborov v Nových Zámkoch (1998). Významné boli najmä zájazdy vo francúzskom Belforte v r. 1998 a 2000, v nemeckom Erfurte (2000), v poľskom meste Bydgosc (2000 a 2001) ale aj v chorvátskom Zadare (2001), v Rusku (Sankt Peterburg - 2010, kde získal Zlatý diplom a Pohár P. Veľkého). V ostatných r. bol úspešný aj v ČR, Mikulov - 2009, Hradec Králové - 2005, 2009, na projekte svetové muzikály, 2010 na projekte CARMINA BURANA - Carla Orffa.

¹⁸⁹ Na úspechoch zboru sa v minulosti podieľali a dodnes podieľajú ako korepetítori najmä Igor Tvrdoň (1970-1983), Marián Janek (1983-1988), Jana Poliaková-Škvarková (1987-1988), Milan Hric (1984-doteraz), ktorý zároveň spolupracoval so zborom aj ako organista, Darina Turňová (1992- 1996). Organizačne sa o chod zboru mimoriadne starali aj Anna Dobrotová, M. Janek. Po hlasovej stránke so zborom pracovali hlasový pedagóg Ladislav Longauer (1979-1981), Otília Hagarová (1983-1988), od r. 1989 Ján Zemko, sólista štátnej opery v B. Bystrici a externý pracovník K HV PdF, od r. 1996 Ján Leporis, od r. 1997 Ľubomíra Horňáčková-Ilčíková a od r. 2001 Alfonz Poliak. Hospodársku a ekonomickú stránku zabezpečuje Dagmar Micháľková. Umeleckým vedúcim a dirigentom je doteraz Milan Pazúrik. V r. 1991-1995 so zborom spolupracovala aj dirigentka Darina Turňová a v r. 2001-2008 absolventka K HV PdF UMB Hana Kováčová.

Spolupracoval aj s významnými hudobnými skladateľmi A. Zemanovským, Z. Mikulom, J. Hatrikom, I. Hrušovským, A. Melicherom, B. Felixom, V. Gajdošom, pričom uskutočnil aj premiéry niektorých diel. So speváckym zborom spolupracovali v rámci diplomových dirigentských koncertov Hana Kováčová, Lenka Dundová, Mirka Šmálová, Anežka Šimová, Barbora Lipková. V súčasnosti sa umelecky podieľajú na práci so speváckym zborom aj B. Lipková a po hlasovej stránke Miroslava Pastorková - Kiseľová.

Spevácky zbor Mladosť má vo svojej dramaturgii hudbu starých majstrov z obdobia renesančnej polyfónie, svetových i našich klasikov a romantikov, skladby súčasných domácich i zahraničných skladateľov. Popri umelých skladbách prezentuje aj rôzne úpravy ľudových piesní, anglo-afrických piesní, spirituálov, ale aj súčasnú zborovú tvorbu. Naštudované skladby a cyklické diela prezentuje na celovečerných koncertoch, festivaloch, súťažiacich prehliadkach, výchovných koncertoch, ale aj v rámci obľúbených vianočných, novoročných a veľkonočných koncertoch. V roku 2010 vstúpil do projektu Višegrádske zborové mosty v rámci projektu IVF V4 Višegrádskeho grantu spolu aj s univerzitnými speváckymi zborami Ateneo Univerzity Palackého Olomouc, Česká republika a Educatius Krakovskej univerzity, Poľsko, s ktorými naštudoval nové diela hudobných skladateľov krajin V4 a spoločne ich odprezentoval na koncertoch a workshopoch.

Akademický miešaný spevácky zbor Jána Cikkera (AMSZ JC) pri FHV UMB, pôvodne **Cantica** (ktorý predtým viedol V. Didi), prijal súčasný názov v roku 1995 na medzinárodnom festivale ABB, za prítomnosti manželky známeho hudobného skladateľa, bystrického rodáka. Od roku 1998 ho umelecky viedol **Štefan Sedlický**¹⁹⁰.

Zámerom nového umeleckého vedúceho a dirigenta bolo propagovať a iniciovať vznik slovenských skladieb pre spevácke zbory. V roku 1999 sa zbor na ABB umiestnil v zlatom pásme, kde získal 2. cenu a odbornou porotou bol vyhodnotený ako najlepší účastník akademických speváckych zborov zo Slovenska. V roku 2000 získal zbor na medzinárodnom festivale IFAS v Pardubiciach 1. miesto v kategórii komorných zborov a 2. miesto v kategórii veľkých miešaných zborov. Zároveň bol ocenený zvláštnou cenou poroty za najlepšiu interpretáciu skladby Jána Cikkera: *Vlha, vlha, pekný vták*.

Na ABB v roku 2001 sa komorná časť AMSZ JC stala absolútnym víťazom festivalu a zároveň zbor získal *Cenu Hudobného fondu* za najlepšiu interpretáciu skladby slovenského autora 20. storočia (*Pavol Krška, Kyrie*). Veľký miešaný zbor získal 2. cenu v zlatom pásme. Pod vedením Štefana Sedlického zbor v roku 2001 naštudoval v spolupráci s Komorným orchestrom Štátnej opery (ŠO) v Banskej Bystrici s dirigentom Igorom Bullom a premiérovu uviedol duchovnú áriu *Veni sancte* pre soprán, miešaný zbor a sláčikový orchester. Autor Ivan Hrušovský dielo

¹⁹⁰ Absolvent hry na klavíri a zborového dirigovania na VŠMU v Bratislave, uznávaný a úspešný dirigent troch významných slovenských speváckych zborov; na UMB pôsobí od r. 1997.

skomponoval pre Máriu Tomanovú - Šlosiarovú, sólistku ŠO v Banskej Bystrici a vyučujúcu na Katedre hudby FHV UMB.

Zbor sa v roku 2002 zúčastnil prestížneho svetového festivalu akademických speváckych zborov UNIVERSITAS CANTAT v Poznani v Poľsku a uskutočnil aj svoju prvú verejnú nahrávku pre Slovenský rozhlas Banská Bystrica. V novembri roku 2002 na požiadanie festivalového výboru NOVÁ SLOVENSKÁ HUDBA realizoval svetové premiéry diel slovenských hudobných skladateľov, J. Iršaja *Missa pro liberi* (dielo vzniklo na objednávku dirigenta Š. Sedlického) a E. Kráka *Ave Regina Coelorum* v Bratislave, kde v podaní zboru zároveň odzneli skladby ďalších našich skladateľov, J. Hatríka a V. Didiho.¹⁹¹ Zbor od r. 1998 do čias zániku svojej subjektivity vydal 3 CD nosiče s dielami slovenských hudobných skladateľov ako výstupy grantových úloh KEGA MŠ SR, ktoré riešili členovia vedenia zboru.¹⁹² V roku 2008, po integrácii dvoch katedier s hudobným zameraním na UMB, sa speváci AMSZ Jána Cikkera začlenili do zboru Mladosť.

8. 2. 1 Univerzitný folklórny súbor (UFS) Mladosť Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

po vzniku UMB systematicky pokračoval vo svojej tradičnej kultúrno-umeleckej aktivite. Za svoju úspešnú umeleckú činnosť, hoci pod novým názvom, v priebehu ďalších takmer dvoch desaťročí, podobne ako v podmienkach Pedagogickej fakulty, získava mnohé ocenenia i pod záštitou univerzity. Vďaka obetavosti, umeleckému nadaniu vedúcich umeleckých súčastí a záujmu študentov, v tejto aktivite doposiaľ úspešne pokračujú všetky základné zložky súboru.

Tanečná zložka v čase vzniku UMB pracovala pod vedením Mariána Čupku, ktorý bol aj umeleckým vedúcim súboru. V roku 1994 sa organizačným vedúcim zložky i súboru stal Martin Kolenička. Po odchode M. Čupku v roku 1995 sa na organizácii umeleckej činnosti súboru podieľali hlavne Katarína Onofrejová a Ester Žáková. V roku 1996 sa stal organizačným vedúcim MUDr. Ján Macejka a r.1997 prišiel na miesto umeleckého vedúceho súboru Miroslav Sitár. V nasle-

¹⁹¹ Dôležitým počinom dirigenta a zboru bolo aj naštudovanie *Pastoral messe* pre zbor a orchester banskobystrického skladateľa Jána Egryho v roku 2004. Na realizácii diela sa podieľal orchester Konzervatória J. L. Bellu v Banskej Bystrici. Dirigent, verný svojmu zámeru, v ďalšom roku premiéroval cyklus zborových skladieb súčasného skladateľa Vojtecha Didiho *Sine amor nihil* a neustále inicioval vznik nových zborových diel mladých skladateľov (*Peter Špilák, Mária Sihelská, Lukáš Borzík*). Skladba *Petra Špiláka Kde si bola* zožala uznanie doma i v zahraničí a začlenila sa do repertoáru ďalších zborových telies. Posledným veľkým úspechom speváckeho zboru bolo získanie titulu *Absolútny víťaz festivalu ABB* za rok 2007.

¹⁹² Za prínos AMSZ Jána Cikkera možno považovať, že zbor pod vedením svojho dirigenta patril medzi prvé slovenské zborové telesá, ktoré ako prví presadzovali zmysluplné ozvláštnenie súčasnej zborovej tvorby choreografiami a participoval na šírení dobrého mena UMB a mnoho jeho členov navždy „nainfikoval“ kvalitnou hudbou, ktorí sa venujú sa sólovému alebo zborovému spevu, dokonca sa stali aj autormi zborových skladieb a aj týmto spôsobom prinášajú umelecké zážitky svojím poslucháčom.

dovných rokoch dochádza k výraznejšiemu vzostupu umeleckej činnosti súboru. Po odchode M. Sitára v roku 2004 sa umeleckého vedenia telesa znovu ujal M. Čupka. Pod jeho vedením tanečná zložka i súbor ako celok, zaznamenávali ďalšie úspechy a ocenenia. Za prínos k rozvoju súboru M. Čupku rektorka UMB v roku 2009 odmeňuje Striebornou medailou univerzity. Od roku 2010 je umeleckým vedúcim FKS Mladosť UMB i vedúcim choreografie a réžie **Martin Urban**. Úspešnou menežérkou súboru je Zuzana Drugová.

Na čele **Pudovej hudby** UFS Mladosť sa v prvých rokoch vystriedali Adriana Valášková a Martin Sliva. V roku 1994 prevzal vedenie hudby a hudobné úpravy Rastislav Miklošík. Ľudová hudba súboru v súčasnosti pracuje pod vedením Mariána Lihana a Michala Brodnianského. **Dievčenská spevácka skupina** pôvodne úspešne pracovala pod vedením Dagmar Michalkovej. V jej vedení sa striedali tiež Kamila Ulmanová, Ingrid Zibrinová, Denisa Zambojová a Ľubica Hornáčková. V roku 1999 spolupracoval s členkami aj sólista Štátnej opery v Banskej Bystrici Peter Schneider. V uplynulom desaťročí sa v speváckej zložke súboru Mladosť uplatnili spevácke osobnosti ako Michaela Šimková, Alena Bošeľová, Patrícia Bošeľová. V súčasnosti sa pod vedením Miroslavy Vasiľovej prehlbuje spolupráca so speváckym zborom. Dievčenská spevácka skupina, spolu s ľudovou hudbou a ďalšími zložkami, pripravila kvalitný umelecký program k 50. výročiu vzniku pôvodného folklórno-umeleckého telesa. Tento bohatý a pestrý repertoár svojej tvorby v ostatnom období súbor úspešne prezentoval v dňoch 9. a 10. decembra 2011 v Aule Beliana UMB. **Mužská spevácka skupina**, žiaľ, dlhšie obdobie v súbore absentovala. Svoju činnosť táto zložka opäť obnovuje až v roku 2011.

UFS Mladosť sa každý rok úspešne zúčastňuje súťaže vysokoškolských folklórnych súborov na medzinárodnom festivale Akademická Nitra a Akademický Zvolen. Pravidelne dostáva tiež angažmány na zahraničné účinkovanie. Napriek finančnej náročnosti sa usiluje zvládnuť spravidla aspoň jeden zahraničný zájazd ročne. O úspešnej reprezentácii školy a Slovenska v oblasti ľudovej kultúry svedčí pestrá zájazdová činnosť a vystúpenia súboru v početných zahraničných sídelných kultúrnych centrách. Od vzniku univerzity ju súbor úspešne reprezentoval dvadsiatimi vystúpeniami v 14 rozličných štátoch vo svete.¹⁹³

Výraznejší umelecký a personálny rast všetkých zložiek súbor zaznamenal najmä po nástupe nového vedenia v roku 2010. Dramaturgia reflektovala na tento fakt a súbor pripravil niekoľko typov programov. Jedným z nich bol samostatný koncertný program spojený s vydaním audio nosiča. Súčasťou umeleckej činnosti bol aj výchovno-vzdelávací program zameraný pre deti a mládež obcí širšieho

¹⁹³ Prehľad o zahraničných vystúpeniach Univerzitného folklórneho súboru Mladosť UMB: 1993 - Brazília (Sao Paulo), 1995 - Francúzsko (Betton), 1995 - Maďarsko (Mezőkövesd), Taliansko 1996 - Brazília (Sao Paulo), 1997 - Mexiko, 1998 - Jordánsko (Amman, Jerash), 1999 - Bulharsko (Burgas), 2001 - Južná Kórea (Soul), Švajčiarsko (Ženeva), Maďarsko (Rajka), Česká republika (Čer. Kostelec), 2003 - Kanada (Drummondville, Cornwall), 2005 - Sardínia, 2006- Fínsko (Lahti), 2008- Česká republika (Dambořice), Taliansko (Norma), 2009 - Mexico (Teziutlan, Puebla), Francúzsko (Gemenos), 2010 - Turecko (Istanbul), 2011 - Fínsko (Lahti), Česká republika (Strání), Azorské ostrovy.

regiónu, ktorý pozostáva z výchovného koncertu a tanečnej školy. Pre študentov je to interaktívna zábava s kapelou a tanečnou školou s názvom *Bašável*. Komorný program v súčasnosti kombinuje malé formy pre rôzne príležitosti, pre festivalovú sezónu, zahraničný zájazd a celoslovenské turné, v súčinnosti so všetkými zložkami Univerzitetného folklórneho súboru. V ostatnom čase sa súbor Mladosť predstavil čitateľom či milovníkom ľudového umenia a folklóru dvakrát dvoma úspešnými vystúpeniami (na sklonku roka 2011 a v apríli 2012) na pôde UMB, v priestoroch Aula Beliana, pripravenými na počesť 50. výročia začiatkov účinkovania tohto vynikajúceho umeleckého telesa.

8. 3 Výtvarno-umelecké aktivity Univerzity Mateja Bela

Organizovanie výtvarno-umeleckých podujatí od vzniku univerzity uskutočňovalo oddelene na dvoch základných pracoviskách: Katedre výtvarnej výchovy (KVV) PdF UMB a Katedre výtvarnej tvorby (KVT) FHV UMB. Ich integrovaním v roku 2008 vznikol spoločný subjekt, Katedra výtvarnej tvorby a edukácie (KVTaE) Pedagogickej fakulty UMB, čím došlo aj k synergii mimovýučbových kativít v tejto oblasti. Základnými formami jej verejnej prezentácie a reprezentácie úrovne vedy, umenia a výučby sú jednak výtvarno-prezentačné aktivity (výstavy) a zároveň publikované teoretické (výtvarno-pedagogické i umenovedné) práce členov. Vlastná umelecká tvorba učiteľského tímu a výtvarné práce študentov, publikovanie odborných textov, ako aj organizovanie workshopov či konferencií, sú nielen formami tvorby a sprostredkovania poznania na pracovisku, ale aj spoločnými, akými sa môže podieľať na širšom kultúrnom živote spoločnosti.

Uvedené aktivity sa prirodzene premietajú i do foriem spolupráce s domácimi a zahraničnými partnerskými pracoviskami na iných školách, s metodickými zariadeniami a kultúrnymi inštitúciami. A v neposlednom rade aj do už uvedenej spolupráce s KHV PdF UMB. S pravidelnou každoročnou prezentáciou prác svojich študentov KVV PdF UMB začala opäť v roku 1996 a to v rámci výstav *Stretnutia*. Na ročníkoch I. až XIII. týchto umeleckých akcií prezentovaných v Stredoslovenskom múzeu v Banskej Bystrici (na Nám. SNP a v Tihányiovskom kaštieli), ale aj na viacerých iných podujatiach, participovala aj KHV PdF UMB, predovšetkým profesor Felix, vedno so študentmi, v rámci hudobných interpretačných etúd. Kultúrny program neraz zabezpečoval aj spevácky zbor pedagogickej fakulty Mladosť. Súčasne katedra začala pravidelne pripravovať výstavy záverečných prác svojich študentov s názvom DIPLOM. Aj tieto majú od svojich začiatkov charakter úspešných verejných výtvarno-umeleckých prezentácií, čím sa stali súčasťou kultúrneho života mesta Banská Bystrica. Od roku 2003 bývajú zvyčajne inštalované v Štátnej vedeckej knižnici – od roku 2005 v jej výstavnej sieni s názvom Galéria v podkroví, ktorá je zaradená medzi renomované domáce kultúrne inštitúcie. Od polovice deväťdesiatych rokov sa pokračovalo aj v prezentácii prác študentov katedry v rámci ŠVOUČ, ako aj v rámci výstav semestrálnych, a to na pôde PdF, ŠVK v Banskej Bystrici a príležitostne aj v iných mestách, napríklad vo Zvolene, Marti-

ne, Slovenskej Ľupči, Medzilaborciach, ale aj na pôde zahraničných partnerských pracovísk a výstavných inštitúcií.

Najrelevantnejšími kultúrnymi podujatiami v histórii katedry, ktoré usporiadali jej členovia, patria tri ročníky výstavy umenia komunikácie *Mirror of Netland*. Stali sa totiž reprezentatívnymi medzinárodnými prezentáciami mail-artových akcií, najväčšími podujatiami tohto druhu umenia na Slovensku, čo sa prejavilo na ich bohatej odozve v dennej i odbornej tlači, televízii a rozhlase. O ich výpovednej hodnote svedčí aj skutočnosť, že Slovenská pošta, š. p., vydala k podujatiu príležitostnú pečiatku. Do prvého ročníka, s podnázvom *Mail Art – Copy Art (1997)*, uvedeného na pôde Štátnej galérie, sa zapojilo vyše sto autorov z dvadsaťjeden krajín. Druhý mal podnázov *Mail Art – Stamp/ Rubber Stamp (1998)* a prezentoval už práce sto tridsiatich autorov z tridsiatich krajín. Tretí z nich, *Mail Art – My Head is Mirror of Art (1999)* prezentoval diela až sto štyridsiatich autorov z vyše tridsiatich krajín celého sveta (obidva posledne uvedené ročníky v Hodinovej veži na nám. SNP). Konceptiu pripravili a organizáciu akcií zabezpečovali hlavne domáci autori z radov vystavujúcich (S. Tropp, M. Sokol, J. Husár, K VV PF a K. Sokolová, Št. galéria BB).¹⁹⁴

Členovia KVV PF UMB M. Sokol a S. Tropp iniciovali a zorganizovali na pôde slovenských a poľských štátnych galérií aj sériu výstav s názvom *Podoby súčasného xylonu (1996 – 1997)*. Podujatie vzniklo na základe úzkej spolupráce KVV PF UMB s Fakultou umenia Univerzity M. C. Skłodowskej v Lubline (skr. FU UMCS) a tiež s Inštitútom umenia Pedagogickej fakulty Pedagogickej akadémie v Krakove.¹⁹⁵

Dynamický rozvoj aktivít KVV PF UMB, ktorý nastal od deväťdesiatych rokov otriasla tragická smrť S. Troppa (5. apríla 2002). Tento dlhoročný člen KVV PF mal hlavný podiel na aktivitách a reprezentácii katedry cez jej aktívnu kooperáciu s kultúrnymi inštitúciami – banskobystrickým Stredoslovenským múzeom (od 1996) a Štátnou (dnes Stredoslovenskou) galériou (od r. 1997) a Múzeom moder-

¹⁹⁴ Do prípravy akcií bol pritom zapojený okruh viacero osobností svetového umenia mail artu. Skúsenosti a poznatky získané z týchto akcií zúročil S. Tropp pre napísanie a vydanie publikácií prostredníctvom Metodického centra v Banskej Bystrici: *Copy art – techniky, postupy, metódy (1997)* a *Mail & E-Mail & Copy & Art (2000)*.

¹⁹⁵ Dvojica Tropp – Sokol na pôde FU UMCS v poľskom Lubline zorganizovali výstavu *výtvarných prác študentov KVV PF UMB* a paralelne v lublinskej galérii BWA Podlogą predstavili *výber zo svojich grafických diel*. Obe podujatia prebiehali v mesiacoch október – november 2001. Recipročne boli študentské práce vytvorené pod vedením poľského kolegu prof. G. Mazureka (dekanu FU UMCS) predstavené na výstave *Ostro sledovaný ateliér* v Banskej Bystrici. Jej slávnostná vernisáž prebehla dňa 10. októbra 2003 vo výstavnej sieni Múzea SNP. Zároveň sa začala odvíjať obdobná forma spolupráce aj s poľskými kolegami z Fakulty umenia Polytechniky Radomskej (FU PR), predovšetkým s jej dekanom, aktívnym grafikom prof. A. Olszewskim. V apríli 2004 sa v banskobystrickej ŠVK uskutočnila výstava *Tvorba pedagógov Polytechniky Radomskej* a v roku 2008 už v Galérii v podkroví opäť prezentácia tohto poľského pracoviska *Radom – kresba, maľba, grafika*. Ďalším členom banskobystrickej KVTaE PF UMB, ktorý sa svojimi maľbami predstavil v radomskej Galérii Rogatka, bol v roku 2009 J. Uhel.

ného umenia A. Warhola v Medzilaborciach (skr. MMUAW; od r. 1997), s ktorou sa úspešne rozvíjala aj v oblasti muzeoedukológie. Táto kooperácia bola voči KVV PF UMB ohodnotená *Cenou Andyho Warhola za rok 2005*, udelená katedre Spoločnosťou A. Warhola a MMUAW. Ako výraz úcty k ľudskému, pedagogickému a tvorivému odkazu S. Troppa, zorganizovali kolegovia (J. Husár, M. Sokol, K. Sokolová) mail artovú akciu, ktorá vyústila do výstavy s názvom *Hommage Stano Tropp*.¹⁹⁶

Pri príležitosti 50. výročia učiteľského vzdelávania v B. Bystrici sa členovia KVV PF UMB predstavili v objekte Spolku architektov Slovenska v tzv. sieni E. Belluša na Nám. SNP 7 výberom zo svojej výtvarnej tvorby na výstave *Katedra výtvarnej výchovy 2004* a v priebehu rokov 2006 – 2007 sa výstavou *Fragmenty* prezentovali aj na pôde Ostravskej univerzity a v Umeleckom centre PdF Univerzity Palackého v Olomouci, z ktorej sa členovia KVV recipročne predstavili výstavou *Návšteva* v banskobystrickej ŠVK (apríl – máj 2006). Plodom zintenzívnenia dodnes úspešnej spolupráce so ŠVK, sa stali aj individuálne výstavy osobností KVV a KVTaE PF UMB v Galérii v podkroví: J. Uhela (2006), P. Kunceho (2006), M. Brooša (2009), M. Sokola (2009), E. Hnatovej (2010) a v r. 2007 učiteľov partnerských pracovísk O. Vorela (KVV PdF OU, Ostrava), J. Jędrysiaka (FU PA Krakov) a T. Prístavka, A. Fazekasa z Békéšskej Čaby (Maďarsko).¹⁹⁷

Ešte pred integráciou dvoch výtvarne orientovaných katedier UMB začala KVT FHV pripravovať projekt s medzinárodnou účasťou, obsahovo koncipovaný M. Broošom na umenie odpadu. Autora i univerzitu reprezentoval pod názvom *Young Art* až po integrácii katedier od 16. mája do 31. augusta 2008 v Tatranskej galérii v Poprade (v rámci tzv. Hier s umením).

Na sklonku roku 2010 sa už novovzniknutá KVTaE PF UMB spolu podieľala na realizácii výstavy *Mosty* (v Galérii v podkroví ŠVK v Banskej Bystrici). Išlo o pilotné z plánovaného cyklu prezentácií učiteľských umelecko-výchovne a čisto umelecky zameraných vysokoškolských pracovísk, ktorého iniciátormi boli T. Lax a M. Sokol. V histórii KVTaE PF UMB boli *Mosty* prvou príležitosťou pre širšiu verejnú medzinárodnú prezentáciu úrovne výstupov z výučby, konfrontáciou s inými pracoviskami, v ktorej obštala na výbornú. Diela členov katedry sú zastúpené v umeleckých zbierkach popredných inštitúcií a získali viacero významných ocenení na medzinárodných umeleckých podujatiach.

¹⁹⁶ Exponovaná bola v MMUAW v Medzilaborciach (apríl 2003) a reprízovaná v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici (od 28. januára 2004). O päť rokov neskôr mu k jeho nedožitému životnému jubileu 60 rokov, pripravili jeho retrospektívnu výstavu.

¹⁹⁷ Príchodom J. Uhela do učiteľského kolektívu KVV sa nadviazali nové kontakty s umelecko-výtvarným spolkom Békéšsko-čabjanskej župy v maďarskom Kőtegyáni, kde sa od roku 2007 členovia katedry J. Uhel, J. Husár, M. Bartko, J. Kožušková a K. Lucinkiewiczová každoročne zúčastňujú (aj s niektorými svojimi študentmi) na *medzinárodnom sochárskom sympóziu*. Od roku 2008 sa obdobného tvorivého sympózia zúčastňujú aj vo Veľkých Ludinciach.

8.4 Telovýchovno-športové aktivity UMB

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici v čase svojho zrodu úspešne nadviazala na úspechy a skvelé tradície svojich predchodkýň aj v oblasti telesnej výchovy a športu. Starostlivosť o rozvoj pohybovej aktivity študentov a jednotlivých športových odvetví, nadaných športovcov, reprezentantov, naďalej organizovala v rámci vyučovacieho procesu odbornej alebo všeobecnej telesnej výchovy, ktorý začali zabezpečovať katedry telesnej výchovy na príslušných fakultách. Rozvoj telovýchovno-športovej aktivity študentov univerzity, osobitne starostlivosť o rozvoj talentov v jednotlivých druhoch alebo odvetviach športu na univerzite, súčasne zabezpečovala tiež v rámci mimoškolskej aktivity. V tomto úsilí pokračuje doteraz, najmä prostredníctvom jednotlivých telovýchovno-športových organizácií či klubov.

Rozdelením pôvodnej Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici na dve novovzniknuté fakulty došlo k ďalšej etape vývoja vysokoškolskej telesnej výchovy. Pod štítom prvej univerzity v Banskej Bystrici vznikli dve samostatné katedry telesnej výchovy, Katedra telesnej výchovy (KTV) Pedagogickej fakulty UMB a Katedra telesnej výchovy a športu (KTVŠ) Fakulty humanitných a prírodných vied UMB.

Základnou úlohou **Katedry telesnej výchovy Pedagogickej fakulty** bola príprava učiteľov telesnej výchovy pre základné školy a to buď jednopredmetovo alebo aprobačne. V prvom roku svojho pôsobenia sa katedra podieľala na príprave učiteľov 1. stupňa ZŠ a budúcich vychovávateľov. V ďalších rokoch sa predmet telesná výchova pre 2. stupeň ZŠ aprobačne študoval v kombinácii s etickou výchovou, slovenským jazykom, matematikou, psychológiou. Okrem toho K TV zabezpečovala výučbu fakultatívnej telesnej výchovy. V roku 2007 akreditačná komisia katedre pridelená bakalárske štúdium jednopredmetovej telesnej výchovy. Prvých osem rokov od svojho vzniku v roku 1992 katedra realizovala svoju pôsobnosť v sťažených pracovných podmienkach, v málo vyhovujúcich priestoroch objektu, dočasne prideleného Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici, na Zvolenskej ceste, 6. K podstatnému zlepšeniu podmienok pre činnosť pracovníkov katedry došlo začiatkom roka 2001, kedy sa fakulta presťahovala do vyhovujúcich priestorov, na Ružovú ulicu v Sásovej. V rámci vnútornej reorganizácie katedier na UMB v roku 2008 došlo k jej spojeniu s KTVŠ FHV.

Katedra telesnej výchovy a športu FHV UMB sa od vzniku univerzity zameriavala na prípravu budúcich učiteľov pre základné, stredné a vysoké školy a na odborníkov pre širšiu oblasť telesnej kultúry (neskôr vedy o športe). Vzhľadom na to, že katedra zostala v pôvodných priestoroch na Tajovského 40, sa mohli učitelia a študenti tešiť z dobrých pracovných podmienok. Od akademického roku 1993/1994 sa predmet telesná výchova mohol študovať v riadnom štúdiu v kombinácii s ďalším predmetom. K úspešnej profilácii katedry v oblasti vedy patrilo najmä založenie Regionálnej vedeckej spoločnosti pre TV a šport. Z hľadiska materiálneho zabezpečenia vyučovacieho procesu má katedra vhodné podmienky na výchovu budúcich učiteľov, trénerov a vedeckých pracovníkov. K dispozícii má zrekonštruovanú veľkú gymnastickú a zrkadlovú telocvičňu, 25 metrových bazén,

laboratórium, posilňovňa, atletický štadión a učebne so zodpovedajúcou výbavou. Okrem svojej vlastnej pedagogickej činnosti a ďalších aktivít, KTVŠ FHV UMB každoročne organizuje letné a zimné majstrovstvá zamestnancov UMB, volejbalový a tenisový turnaj zamestnancov UMB.

Popri uvedených katedrách, podstatný podiel na organizácii a rozvoji telesnej výchovy a športu medzi študentmi i pracovníkmi Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a na reprezentácii univerzity v športových disciplínach na najvyššej republikovej, európskej i svetovej úrovni, mali a majú i v súčasnosti športové kluby: Športový klub UMB, Klub telesnej výchovy UMB a TJ Slávia Ekonóm UMB a donedávna tiež Basketbalový klub UMB. Aktivita týchto organizácií, ktorá má dobrú dlhoročnú tradíciu, prebieha pod vedením starostlivých organizátorov, predsedov klubov a vedúcich oddelení, osvedčených odborníkov, trénerov, asistentov, väčšinou z radov pracovníkov univerzity, ale tiež talentovaných študentov, ako aj ďalších športových nadšencov, spravidla bývalých absolventov fakúlt univerzity alebo jej predchodkýň.

Športový klub Univerzity Mateja Bela (ŠK UMB) vykonáva činnosť na úrovni vrcholového, výkonnostného aj masového športu. Študenti UMB boli účastníkmi i medailistami viacerých majstrovstiev sveta, Európy i Olympijských hier. Prvým predsedom klubu od roku 2002 bol Ján Lehocký, od roku 2009 je predsedom Peter Zbiňovský. Ako strešná športová organizácia univerzity v súčasnosti združuje nasledovné kluby (v zátvorke uvádzame mená predsedov): **Atletický klub ŠK UMB** (Kamil Škarba), **Karate klub ŠK UMB** (Peter Zbiňovský), **Klub juda ŠK UMB** (Róbert Becík), **Gymnastický klub ŠK UMB** (Juraj Kremnický), **Triatlonový klub - TRIAN ŠK UMB** (Miroslav Nemeč), **Horolezecký a turistický klub - HORO KLUB ŠK UMB** (Miroslav Knoško), **Klub technických športov ŠK UMB** (Božena Paugschová), ktorý združuje oddiel biatlonu a oddiel leteckých modelárov. Ďalej je to **Klub Športu pre všetkých ŠK UMB** (Júlia Pavlovičová), určený študentom a zamestnancom UMB, ktorí majú možnosť vykonávať pohybové aktivity - plávanie, volejbal, basketbal, futbal, aerobik, cvičenie vo fitness (posilňovňa), športová gymnastika a ďalšie netradičné športy. ŠK UMB je vlastníkom rekreačnej chaty v lyžiarskom stredisku Donovaly, kde katedra TVŠ realizuje v zime lyžiarske a v lete turistické kurzy. K rozvoju aktivity ŠK UMB prispieva tiež skutočnosť, že je vlastníkom budovy tipovacej kancelárie Tipos na Jilemnického ul v Banskej Bystrici.

Ďalšia centrálna univerzitná organizácia, **Klub telesnej výchovy UMB**, orientuje svoju činnosť na zabezpečenie reprezentácie univerzity v celoštátnych ligách, akademických majstrovstvách SR, svetových a slovenských univerziádach. Predsedom klubu je Jiří Michal. Klub združuje oddiely: **Snowboard** (účastníci slovenského pohára a európskeho pohára), **Šport pre všetkých** (basketbal, tenis, futbal, turistika, florbal), **Lyžovanie** (účastníci svetového, európskeho pohára), **Tenisový (mládežnícke družstvo)**, **Plavecký** (MSR, mládežnícke družstvo), **Speedminton** (účastníci regionálnych turnajov). Viacerí členovia a *odchovanci* klubu, sa stali významnými reprezentantmi jeho oddielov i univerzity. V poslednom období možno uviesť napr. študentky Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov

UMB, E. Šubrtovú, ktorá je známa ako mnohonásobná európska, svetová a olympijská víťazka, vodička v paraolympijskom lyžovaní, N. Kupcovú, ako reprezentantku SR v snowboardingu, L. Bartekovú, ktorá je reprezentantkou SR, majsterku Európy a sveta, olympijskou reprezentantkou v skeetboardingu. Študent tejto fakulty Bielik, je úspešným reprezentantom SR v golfe. Za významný reprezentačný úspech sa pokladá účasť študentky Ekonomickej fakulty Nikolky Gápovej, na Zimných olympijských hrách vo Vancouveri v roku 2010 v ženskom hokejovom reprezentačnom tíme. Študentka Právnickej fakulty UMB Erika Hlaváčiková sa stala majsterkou SR za rok 2010 v orientačnom bežeckom lyžovaní.

Centrálna univerzitná telovýchovná organizácia **Telovýchovná jednota Slávia Ekonóm Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici** vykonáva činnosť na úrovni vrcholového, výkonnostného aj masového športu. V roku 1992, po vzniku Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, nadviazala na predchádzajúcu činnosť, tradície a aktivitu, ktorú vyvíjala ako súčasť FESCR a stala sa neformálnou súčasťou Ekonomickej fakulty UMB. Predsedom sa stal profesor Juraj Nemeč, ktorý túto funkciu vykonáva doposiaľ. V súčasnosti má TJ dva oddiely. Jedným z nich je **oddiel klasického lyžovania**, so zameraním na klasické lyžovanie. Vznikol v minulosti, ako zakladajúci oddiel TJ, so zámerom vytvoriť akademické centrum klasického lyžovania na Slovensku. Hlavným iniciátorom aktivity, vďaka ktorej sa podarilo vytvoriť pomerne kvalitnú materiálno-technickú a personálnu základňu (napr. areál na Srnkovej), bol Dalibor Cisár. Hoci sa myšlienku akademického centra nepodarilo v plnej miere realizovať, napriek tomu patrí oddiel klasického lyžovania a jeho členovia aj v súčasnosti k slovenskej špičke. Najúspešnejšou pretekárkou je študentka telesnej výchovy na KTVŠ FHV UMB Alena Procházková, ktorá sa v roku 2011 ZOH vo Vancouveri stala najúspešnejšou účastníčkou Svetovej zimnej univerziády v behu na lyžiach a vyhrala aj preteky Svetového pohára v klasickom lyžovaní. Aj v minulosti za oddiel pretekali viacerí ďalší úspešní reprezentanti, napr. Jiří Švub a Ľuboslava Kalinová.

Druhým je **oddiel orientačného behu**, ktorý vedie od začiatku Juraj Nemeč. Oddiel sa stal významným prínosom v oblasti tohto vrcholového športu. Zameriava sa predovšetkým na lyžiarsky orientačný beh a vychoval plejádu slovenských reprezentantov. K najúspešnejším patrí Mária Paráková, veteránska majsterka sveta zo roku 2002.¹⁹⁸ Ďalší z nich, Igor Patráš, je známy ako bronzový medailista z majstrovstiev sveta juniorov v dennom orientačnom behu. Andrej Patráš napr. na majstrovstvách sveta juniorov v lyžiarskom orientačnom behu obsadil 9. miesto. Michal Krajčík je viacnásobným majstrom Európy v kategórii dorastu v dennom orientačnom behu.

Donedávna bol v rámci TJ Slávia Ekonóm UMB známy úspešnou reprezentáciou univerzity **oddiel hádzanej**, ktorý sa dlhodobo zameriaval hlavne na žiacke a dorastenecké súťaže. V roku 2001 ženské družstvo postúpilo do I. ligy. Na kva-

¹⁹⁸M. Paráková je už známa aj ako úspešná reprezentantka Československa a potom Slovenskej republiky v lyžiarskom orientačnom behu, ktorá sa napr. v roku 1993 v jednom kole súťaže svetového pohára umiestnila na 7. mieste.

litné fungovanie v tejto súťaži však chýbali prostriedky, preto oddiel pri TJ zanikol a zlúčil sa s klubom pri ZVT Banská Bystrica. Povestné boli svojou aktivitou aj oddiely karate, turistiky a RTVŠ, ktoré sa nezameriavali na vrcholový šport, ale najmä na realizáciu pohybových aktivít pre študentov a zamestnancov fakulty.

TJ Slávia Ekonóm UMB bola a je aktívnym organizátorom významných súťažných podujatí. V prvej fáze existencie bola TJ každoročne spoluorganizátorom medzinárodných masových pretekov Biela stopa SNP, so zastúpením v Centrálnom organizačnom výbore. Od deväťdesiatych rokov po organizačnej stránke dominuje skôr orientačný beh, kedy TJ organizovala alebo spoluorganizovala viacero mimoriadne významných podujatí.¹⁹⁹

Telovýchovná a športová činnosť na UMB v Banskej Bystrici sa v súčasnosti realizuje v objektoch v správe súčastí UMB a to: 1, *telovýchovný pavilón FHV UMB, Tajovského 40* - športová hala, gymnastická telocvična, úpolová zrkadlová telocvična, 2, *telovýchovno-športové objekty a priestory FHV UMB, Tajovského 57* - pohybové štúdio (zrkadlová telocvična), posilňovňa Fitness centrum, atleticko-futbalový areál, tenisový areál, hádzanársky areál, 3, *telovýchovno-športové priestory EF UMB, Tajovského 10* - pohybové štúdio, posilňovňa, 4, *telovýchovno-športové objekty a priestory PdF UMB, Ružová 13*, - veľká telocvična, tenisové kurty (v dlhodobom prenájme KTVŠ FHV UMB).

Osobitne významným celoslovenským športovým podujatím, na organizovaní ktorého sa podieľala hlavne Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici v predvečer 20. jubilea svojho vzniku, sa stala **Tretia Slovenská univerziáda – zimná časť**. UMB stala organizátorkou tejto akcie na základe poverenia Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, ku ktorému došlo na návrh Slovenskej asociácie univerzitného športu. Stalo sa to jednak vďaka skvelým i bohatým tradíciám školy a jej predchodkyň v oblasti rozvoji vrcholového športu a výchovy športových talentov v radoch vysokoškolskej mládeže, ako aj pri organizovaní športových súťaží na vrcholnej úrovni. Podstatne k tomu prispela tiež skutočnosť, že sa škola, zásluhou vynikajúcich výkonov svojich študentov počas dvoch predchádzajúcich súťaží, stala najúspešnejšou univerzitou v zimných univerziádnych športoch v 21. storočí. V radoch jej študentov vyrástli viacerí úspešní reprezentanti Slovenska, ako Jaroslav Babušiak, Jaroslava Bukvajová, Janka Gereková, Ivan Heimschild, Ivan Hudač, Pavol Hurajt, Martina Chrapanová, Ľubomíra Kalinová, Matej Kazár, Anna Murínová, Soňa Mihoková, Marcela Pavkovčeková, Alena Procházková, Martina Schwarzbacherová, Dušan Šimočko a ďalší. Organizáciu

¹⁹⁹ Medzi najvýznamnejšie z uvedených podujatí, ktoré TJ Slávia Ekonóm organizovala od r. 1989 alebo sa ich organizovaní podstatne podieľala, patria hlavne: Svetový pohár v lyžiarskom orientačnom behu Donovaly – 1989, Veľká cena Slovenska v orientačnom behu Môlča – 1990, Majstrovstvá sveta juniorov v lyžiarskom orientačnom behu Tajov – 1996, Veľká cena Slovenska v orientačnom behu Donovaly – 1996, Veľká cena Slovenska v orientačnom behu Ružiná – 1999, Majstrovstvá sveta juniorov a svetový pohár v lyžiarskom orientačnom behu – 2000, Alpský pohár v lyžiarskom orientačnom behu v rokoch 1995, 1997, 1999, 2001, Ski-O Tour v lyžiarskom orientačnom behu – 2011.

akcie zabezpečoval Organizačný výbor, zložený zo zástupcov UMB a ďalších poriadateľských subjektov. Predsedom výboru bol prorektor UMB Stanislav Holc.

Univerziádu Slovenskej republiky slávnostne otvorila rektorka UMB Beáta Kosová za prítomnosti najvyšších predstaviteľov slovenských vysokých škôl, Banskobystrického samosprávneho kraja, mesta Banská Bystrica a Slovenskej asociácie univerzitného športu dňa 23. januára 2012 o 14,30 h. v Športovej hale KTVŠ FHV UMB, Tajovského 40. Dejiskom 1. časti súťaže v deviatich športových disciplínach (bedminton, bouldering, florbal, futsal, karate, speedbadminton, squash, stolný tenis a tanečný šport), ktorá prebiehala v dňoch 23. – 26. januára, sa stali Športová hala KTVŠ FHV UMB a ďalšie vhodné športové priestory v Banskej Bystrici. Študenti UMB v tejto súťažnej časti obsadili dve prvé, dve druhé a dve tretie miesta.²⁰⁰ Ďalšia fáza súťaže *BEH NA LYŽIACH* prebiehala dňa 5. februára v lyžiarskom stredisku Králiky. V disciplíne *bežecké lyžovanie* študenti UMB obsadili dve prvé a jedno tretie miesto.²⁰¹

Súťaž v disciplíne *BIATLON* – prebiehala 3. marca v stredisku zimného športu – Osrblie. Z radov študentov UMB v kategórii – MUŽI - obsadil 1. miesto T. Hassilla a 2. miesto M. Šima –v kategórii - ŽENY - obsadila T. Poliaková 2. miesto. Súčasne v dňoch 3.- 4. marca 2012 v lyžiarskom stredisku Vyšná Boca prebiehala súťaž v disciplíne *ALPSKÉ LYŽOVANIE*. V kategórii *ŽENY – slalom* – študentka UMB K. Saalová obsadila 1. miesto a v kategórii *MUŽI – slalom*, študent UMB M. Rázus získal druhé miesto. Vyhlásením výsledkov tejto ostatnej časti súťaže, 4. marca 2012, bola III. univerziáda SR 2012 definitívne ukončená.

²⁰⁰ BOULDERING - kategória ŽENY – 1. miesto (m.) - L. Korcová, 2. m. - S. Korcová, KARATE – kateg. + 84 –MUŽI 3. m. F. Jurča, kateg. – 50 – ŽENY – 1. m. - L. Kováčiková, 3. m. - Z. Summerová, BEDMINTON- Kateg. MUŽI - štvorhra – 2. m. - J. Pagáč.

²⁰¹ Kategória – ŽENY – juniorky, voľne, 5 km – 1. m. T. Poliaková, 3. m. J. Sedláková. Kateg. – MUŽI – juniory, voľne, 10 km – 1. m. M. Očenáš.